

İSLÂM'DA DAYANIŞMA VE SPOR

-Editör-

Dr. M. Raşit AKPINAR

İSLÂM'DA DAYANIŞMA VE SPOR

**İSLÂM'DA
DAYANIŞMA VE SPOR**

**SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
İSLAMİ İLİMLER FAKÜLTESİ**

**KONYA
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ**

© Bu eserde yer alan makalelerin bir kısmı, 12-13 Ağustos 2022 tarihlerinde Konya Selçuk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi ev sahipliğinde gerçekleştirilen Uluslararası İslami Dayanışma Oyunları Sempozyumu'nda sunulan bildiriler arasından seçilmiştir. Eserin tüm yayın hakları saklıdır. Eleştirel makale ve dergilerde yapılacak kısa alıntılar dışında, bu kitabın bir kısmı veya tamamı, yayıncının izni olmadan yayınlanamaz.

Konya Büyükşehir Belediyesi
Kültür Yayınları

Sertifika No: 21473

ISBN: 978-605-389-512-1

Konya Büyükşehir Belediyesi
Adına Sahibi
Uğur İbrahim ALTAY

Proje Koordinatörü
Prof. Dr. Ramazan ALTINTAŞ

Editör
Dr. M. Raşit AKPINAR

İrtibat:
Selçuk Üniversitesi İslami İlimler
Fakültesi, Alaaddin Keykubat
Kampüsü, Selçuklu / Konya
Tel: 0 (332) 241 00 41
islamiilimler@selcuk.edu.tr
isgs.selcuk.edu.tr

Kültür A.Ş.
Konevi Mah. Alay Cad. No: 11
Konya Tren Garı Civarı
Meram/KONYA
www.konyakultur.com.tr

Baskı:
Keykubat Matbaa
Akademi Mah. Yeni İstanbul Cad.
No: 343 / Z01 Selçuklu / KONYA
Matbaa Sertifika No: 46389
Ekim 2022, KONYA

İSLÂM'DA
DAYANIŞMA VE SPOR

İÇİNDEKİLER

TAKDİM

- v *Prof. Dr. Hacı Ahmet Özdemir*
vii *Uğur İbrahim Altay*
ix *Prof. Dr. Gülfettin Çelik*
xi *Prof. Dr. Metin Aksoy*
xiii *Prof. Dr. Hasnain Rizvi*
xv *Prof. Dr. Mahmut Erol Kılıç*
xix *Prof. Dr. Ramazan Altıntaş*

21 ÖNSÖZ

23 GİRİŞ

Prof. Dr. Ali Erbaş

BİRİNCİ BÖLÜM

DAYANIŞMA VE PAYLAŞMA MEDENİYETİ

- 31 أهمية التضامن الإسلامي
Ali Qasım Mohammed Mohammed
- 35 أمثلة من صور التضامن في الإسلام
Abdulahkim Thabit Mohammed REFAAN
- 41 İslâm'da Dayanışma Müessesesi Olarak Kefalet
Melikşah Aydın
- 53 Farklı Kıraat Vecihlerindeki Anlamlarıyla Kur'an'da
Dayanışma ve Bütünleşme İlkeleri
Ömer Özbek
- 85 İslâm Dünyasında Kardeşliği ve Dayanışmayı Engelleyen
Bazı Etnik ve Dinî Faktörler
Abdullah Akın
- 97 Osmanlıların Haremeyn'e Gönderdiği Bir Ayni Yardım
Türü Olarak Cerâye Tahsisâtı
Osman Ezici

İKİNCİ BÖLÜM

KUR'ÂN VE HADİS PERSPEKTİFİNDEN SPOR VE OYUN

- 129 Kur'ân'daki Kullanımı Bağlamında "La'ib" Kelimesi ve Güncel Yorumu
Hasan Sevim
- 145 Kur'an'ın 'Dünya Hayatı Bir Oyundur' Söylemine Farklı Bir Bakış
Seyit Ahmet Kıvrak
- 149 Rivayet Kültüründe Yüzme Sporuna ve Adabı
Mustafa Yüceer
- 169 Hz. Peygamber ve Zekâ Oyunları
Ömer Faruk AKPINAR
- 181 Sünnet Açısından Kültürümüzde Mûsikî ve Halk Oyunları
Muhammed Bacak - Recep Tuzcu
- 195 Hz. Peygamber'in Yarış Devesi Adbâ ve Akıbeti Üzerine - Ahlâkî Değerler ve Spor Etiği Açısından Bir Yorumlama Denemesi-
Tahsin KOÇYİĞİT

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İSLÂM TARİHİ VE MEDENİYETİNDE SPOR

- 213 Abbâsîler Sosyal Yaşam Parametrelerinden Oyun Meclislerindeki Oyunlar ve Yeni Aktiviteler (750-833)
Murat Bıyıklı
- 225 Selçuklular'da Spor ve İdman Faaliyetleri
Mustafa DEMİRCİ
- 237 Sports And Education In Pakistan
Shakeela Khurram
- 251 Sejahtera Sports for All: A New Narrative for University Sports
Mahyuddin Daud

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
FIKİH VE SPOR

- 285 İslâm Hukuku Açısından Savunma ve Dövüş Sporları
Ahmet Hamdi Yıldırım
- 307 İslâm Hukukuna Göre Profesyonel Spor ve Sporculuk
Akif Dursun
- 337 Güncel Fetvalar Işığında İslâm ve Spor
İsmail Yalçın

BEŞİNCİ BÖLÜM
EDEBİYAT VE SPOR

- 355 Puslu Kıtalar Atlası'nda Eylemsellik
Sena Küçük
- 373 Celal Yeniçeri ve İslâm'ın Dayanışma-Paylaşma Medeniyeti
Adlı Eseri
Said Nuri Akgündüz
- 385 Osmanlı'nın Son Döneminde Eğitim Düşüncesinde Beden
Eğitimi, Zihin Eğitimi, Din/Ahlak Eğitimi
Fatih Özkan

397 **SONUÇ YERİNE**

401 **DİZİN**

TAKDİM

Prof. Dr. Hacı Ahmet ÖZDEMİR

Konya Milletvekili

İslâm dünyasının bugünkü durumu şu anda çok güçlü, çok kuvvetli, cesim bir yapıya sahip olmasına rağmen iradesiz bir insana benzemektedir. İşte bizim yapmamız gereken bu iradeyi ayağa kaldırmaktır. Bu iradeyi ayağa kaldırdığımız gün, dünyanın enerji kaynakları üzerinde, dünyanın maden kaynakları üzerinde, dünyanın tarım kaynakları üzerinde, dünyanın su yatakları üzerinde -ilâ-âhir- oturan ve hakikaten güçlü olup gücünün farkında olmayan bu dünya geçmişte olduğu gibi tekrar dünyaya iyiliği, güzelliği, medeniyeti ve Cenabı Hakk'ın razı olacağı her türlü faaliyeti yayacaktır. Bizim görevimiz İslâm dünyasını bu dağınıklıktan kurtarmaya çalışmak ve hakikaten Hazreti Peygamber'in gerçekleştirdiği kardeşliği ve dayanışmayı tesis etmektir. Sahabe-i kiram insandılar. Her insanın kusuru vardır, meziyetleri de vardır. Ama onların hayırlarıyla alakalı, Resulullah'tan aldıkları terbiye ile alakalı, biz bazen öyle olaylarla karşılaşırız ki "Bunlar acaba gerçekten yeryüzünde yaşadılar mı?" "Böyle olaylarda gerçekten yeryüzünde yaşandı mı?" denilecek derecede dayanışma örnekleriyle ve insani fedakarlıklarla karşılaşırız.

Şunu ifade etmek istiyorum. Bir "...izm" şöyle yapıyor: Nalını keseri misali, hep bana hep bana... Bir "...izm" de şöyle yapıyor: Bir sana, bir bana... Ama İslâm bize şunu öğretiyor: "İsâr". Yani kardeşini nefesine tercih etmek. Bunlar bizim umdelerimiz. Ama bunları sadece konuşmak yetmiyor! Yapmak gerekiyor. Bize düşen konuşmak, yazmak olduğu kadar aynı zamanda icraata geçirmektir. Ben işin biraz da bu tarafına vurgu yapmak istiyorum ve eserin hayırlar getirmesini temenni ediyorum.

TAKDİM

Uğur İbrahim ALTAY

Konya Büyükşehir Belediye Başkanı

Tüm İslâm ülkeleri olarak sevginin ve kardeşliğin şehri Konya'da tüm dünyaya Müslümanlar arasındaki sarsılmaz bağın ve örnek dayanışmanın gücünü hep birlikte gösterdiğimiz 5. Uluslararası İslâmî Dayanışma Oyunları'nı gerçekleştirmenin sevinci içerisindeyiz.

Oyunlar boyunca, Konya olarak hem spor altyapımızla hem de Gençlik ve Spor Bakanlığımızın şehrimize kazandırdığı Türkiye'nin ilk olimpiik veledromu, olimpiik yüzme havuzu ve atletizm pisti ile hem de misafirperver insanlarımızla oyunların en güzel şekilde geçmesi için büyük çaba sarfettik.

Elli altı ülkeden binlerce kardeşimizi şehrimizin kadim değerlerine has bir misafirperverlikle ağırladık. İslâm dünyasının kalbi burada, Celaleddin Rumî'nin şehrinde, Selçuklu payitahtında attı. İnşallah oyunlar en güzel şekliyle tamamlandıktan sonra da kardeşliğin, hoşgörünün ve dayanışmanın en güzel örneklerinin sergilendiği bu serüven hafızalarımızda her daim güzel anılarla anılacaktır.

Bu çerçevede Konya 2022 İslâm Ülkeleri Spor Başkenti iş birliğine imza attık. Ayrıca Avrupa Başkentleri ve Şehirleri Federasyonu tarafından 2023 Dünya Spor Başkenti de seçilen Konya'mızın 2022 yılı içerisinde İslâm ülkelerine de spor başkentliği yaparak bizlere mutluluğun en büyüğünü yaşattı.

. Böylece Konya'mız hem 2022 yılında İslâm Ülkeleri Spor Başkenti, 2023 yılında da Dünya Şehirleri Spor Başkenti unvanını taşımış olacak. Böylece

Konya'mızda ulusal ve uluslararası spor müsabakasının yapılmasının da önü açılmış olacak.

İslâmî Dayanışma Oyunları'nın değerlerini akademik bir zeminde ele alan İslâmî Dayanışma Oyunları Sempozyumu'nun dayanışmamıza, birlik ve beraberliğimize çok önemli katkıları olacağına yürekten inanıyorum. Bu vesileyle sempozyumda sunulan kıymetli bildirilerin kisve-i taba bürünmesinin de ayrıca sevinilecek bir husus olduğunu belirtmek istiyorum.

Bu duygularla bu çalışmanın başta Konya'mız olmak üzere tüm insanlığa hayırlar getirmesini niyaz ediyorum.

TAKDİM

Prof. Dr. Gülfettin ÇELİK

İstanbul Medeniyet Üniversitesi Rektörü

Küresel ölçekte bilimsel, iktisadi, akademik, kültürel ve sportif alanlar başta olmak üzere birçok farklı konuda çeşitli platformlar aracılığıyla gerçekleştirilen “Dayanışma” ve iş birliği uygulamalarının, Müslüman toplulukların kendi arasında ve ortak değerler doğrultusunda gerçekleştirilmesi mühim bir ihtiyaçtır. Çünkü günümüzde spora ve sportif faaliyetlere yönelik kitlesel ilgi oldukça yüksektir ve böyle bir atmosferde spor, dayanışma duygusunun en üst düzeyde yaşandığı temel alanlardan birisidir.

İslâm'da hem toplumsal olarak savaşa ve vatan savunmasına hazırlık amacıyla hem de bireysel olarak dinç olmak ve zinde kalmak anlamında sportif etkinliklerin teşvik edildiğini; Peygamber Efendimizin yüzme, ok atma ve binicilik alanında maharetli olmasının yanı sıra ümmetine de sportif tavsiyelerde bulunduğunu biliyoruz. Diğer yandan ekonomik büyüklük, kültürel aktarım, uluslararası hareketlilik ve toplumsal ilgi bakımından dünyadaki en etkili enstrümanlardan birisi olan spor, sporcular tarafından profesyonel olarak icra edilmesinin yanı sıra bir eğlence kültürü olarak milyonlarca izleyicinin ve taraftarın takip ettiği bir argüman olması açısından da dikkate değerdir. Tüm bu süreçlerin İslâmi perspektifle incelenmesi, değerlendirilmesi ve güncel ihtiyaçlar doğrultusunda yeniden yorumlanması önem arz etmektedir.

Bu kapsamda Müslüman arasındaki paylaşma ve dayanışma olgusunun somutlaşmasına katkı sunan, yurt içinden ve yurt dışından katılan akademisyenler ile araştırmacılar tarafından özgün çalışmaların paylaşıldığı

sunumlar ile zenginleşen, İstanbul Medeniyet Üniversitesi'nin de paydaşı ve destekleyicisi olduğu Uluslararası İslâmî Dayanışma Oyunları Sempozyumu'nu son derece önemli ve kıymetli bir faaliyet olarak görüyoruz. İki gün boyunca gerçekleşen sempozyumda Spor ile Edebiyat, Tarih, Medeniyet, Bilim ve Sağlık arasındaki ilişkilerin kapsamlı bir şekilde ele alınması ve gerçekleştirilen oturumlar sonucunda elde edilen çıktıların yaşanan problemlere etkili çözümler önermesi çok değerlidir.

Başta sempozyumu düzenleyen hocalarımız ve katılımcılar olmak üzere emeği geçen herkesi tebrik ediyor ve sempozyumun kisve-i taba bürünüyor olmasından ayrı bir mutluluk duyduğumu ifade etmek istiyorum.

TAKDİM

Prof. Dr. Metin AKSOY

Selçuk Üniversitesi Rektörü

Bugün dünyanın birçok noktasında yaşanan ayrışma ve çatışmalar göz önüne alınacak olursa dayanışma kavramının ne kadar anlamlı olduğu ortaya çıkacaktır.

Üstelik bu çatışma unsurlarının büyük ölçüde İslâm dünyasında yer alıyor olması yahut da İslâmî kavramlar üzerinden yürütülüyor olması dayanışma kavramını daha da anlamlı kılıyor.

Gerçekten bugün İslâm dünyasına yönelik İslâmofobi'den tutun ayrımcılık, adaletsizlik ve ırkçılık gibi çeşitli kavramlar ekseninde çok yönlü bir biçimde Müslümanlar haksızlıklara maruz kalıyor.

Dayanışma fikrine mütevazı bir katkı sunmak üzere Selçuk Üniversitesi olarak 5. Uluslararası İslâmî Dayanışma Oyunları'na ev sahipliği yapmaktan şehrimizle birlikte duyduğumuz mutluluğu belirtmek istiyorum.

Üniversite olarak bu sürecin akademik boyutunu temsil eden İslâmî Dayanışma Oyunları Sempozyumu'na katkı sunuyor olmamız da bizler için çok kıymetli.

İslâm dünyasıyla ilgili çeşitli çalışmaların ön plana çıkmasına emek veren, katkı sağlayan ilim ve irfan sahibi bilim adamlarını bir araya getirmek de kıymetliydi. Bu vesileyle sempozyum bildirilerinin yayınlanarak okuyucuyla buluşmasından dolayı büyük bir mutluluk duyduğumu belirtmek istiyorum.

TAKDİM

S. M. Hasnain RIZVI

Hamdard University International Office Deputy Registrar

Asalam'alaikum, In the name of Allah most merciful and beneficiary, praise and peace be upon on Prophet Muhammad, His family and all the companions.

Thank you for providing the platform to share my thought on today's forum, I would like to congratulate all the participants and scholars for presenting their research paper in the 5th edition of the Islamic Solidarity Games.

Indeed, you (young scholars) are most important assets of presents society, your research will open the doors for the mankind of tomorrow. I will like to show gratitude to the organizers for providing the platform and enabling the researchers express the need, however, considering the drastic change in societal structure mainly due to the rapid modification because of technology, smart computing, Artificial Intelligence, data sciences and advance engineering, we need these type of platform on yearly basis to establish the best practice towards; woman empowerment, minority rights, entrepreneurship and education.

Lastly, I would like to express gratitude to the Jury, guest, committee members, organizers for providing the wonderful platform to scholars and wish best to these researchers for their research papers.

TAKDİM

Prof. Dr. Mahmut Erol KILIÇ

Büyükelçi, IRCICA Genel Direktörü

Bismillâhirrahmanim

Elhamdülillâh, es'salâtü ve'sselâmü alâ seyyidînâ Muhammedin ve alâ âlihî ve sahbihî ecmaîn...

Muhterem Diyanet İşleri Başkanımız! Muhterem hâzırûn! Hepiniz hoş geldiniz.

Kısa konuşacağım. Çünkü benden evvel konuşan değerli hocalarım ve benden sonra konuşacak olanlar mevzuyu daha tafsilatlı olarak sizlerle paylaşacaklar. Öncelikle bendeniz “Dayanışma” dediğimiz kavramın zamanımızda diğer bazı kavramların içinin boşaltılması gibi içinin boşaltıldığı kanaatimi sizlerle paylaşmak isterim. Nitekim yurt içinde veya yurt dışında katıldığımız birçok İslâmî toplantının açılışında hafız efendinin genellikle *وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا* ayetini¹ okuması ile o toplantının başladığına şahid olmuşuzdur. Yani “Allah’ın ipine toptan sarılınz, ayrılmayınız, parçalanmayınız, parçalanırsanız gücünü kaybedersiniz” mealindeki ayetlerini okuruz. Ancak daha konferans salonundan çıkmadan birbirimizle didişmeye, kavga etmeye başlarız.

Binaenaleyh okuduklarımızın dilden kalbe intikal etmesi ve bunun hayatımıza yansması gerekiyor. Bize *لَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا* “Birbirinizi

¹ “Hep birlikte Allah’ın ipine sımsıkı yapışın; bölünüp parçalanmayın. Allah’ın size olan nimetini hatırlayın. Hani siz birbirinize düşman idiniz de Allah gönüllerinizi birleştirdi ve O’nun nimeti sayesinde kardeş oldunuz. Siz bir ateş çukurunun tam kenarında iken oradan da sizi Allah kurtarmıştı. İşte Allah size âyetlerini böyle açıklıyor ki doğru yolu bulasınız.” Âli-İmrân, 3/103.

sevmedikçe iman etmiş olamazsınız” sözüyle iman etmeyi, birbirimizi sevmeye bağlamıştır dinimiz. Bazı hocalarımız iman etmek ayrı bir konu sevmek, sevmemek ayrı bir konu diyebilirler. Sevmek bir ilahiyat, bir teoloji konusu olur mu diyenler de. Bu konu psikolojik ve belki de içtimaî bir konudur diyenler dahi vardır. Oysaki bu rasyonalist ve modernist bir yanılıdır dostlar. Bizim geleneğimizdeki İslâmî anlayışta sevmek aynı zamanda epistemolojik bir süreçtir. Yani sevmek aynı zamanda bir bilgi kaynağıdır. Ne kadar severseniz o kadar bilirsiniz derler. Yani bilme ile irtibatlıydı sevmek. Bir biliş, bilme mekanizmasıydı sevmek... Sadece bir fantezi veyahut bir gülücük dağıtmak demek değildi. Tabii ki o da güzel bir şey, gülücük dağıtmak. Ama dini ilimler içerisinde yeri olan bir ilimdi sevmek. Hasılı dayanışmanın en önemli şartı idi sevmek. Yardımlaşmak, Dayanışmak, Musahiblik, kardeşlik hukukunun en önemli harcı sevmek idi. Tabii bize bunun felsefesini öğreten ustalarımız, üstatlarımız vardı. Huzurunda bulunduğumuz Hz. Mevlânâ gibi Sadreddîn Konevî gibi kimseler, bize dayanışmanın arkasında yatan bu manayı, dayanışma denilen şeyin arka planını gösterdiler. Fütüvvet ruhunu aşıladılar.

Onların sözleri her ne kadar bizim tarafımızdan hala anlaşılamiyorsa da bugün modern bilim tarafından laboratuvarda artık ispatlanıyor. Ne gibi? Varlığın her bir katmanının bir diğeri ile irtibat içerisinde olduğunu Kuantum fiziği bize gösterdi. İbn Arabî'nin Varlığın Birliğini anlatışına karşı çıkanların çocukları şimdi evlerinde Matrix filmini izliyorlar. Fizikçilerin, biyologların labaratuvarında buldukları bulgularla yazılmış bilim kurgu romanları okuyorlar. Bizim daha evvel bu zenci, bu beyaz, bu şu, bu bu ırktan diyerek ayırt ettiğimiz insanlığın aslında 100 genom diziliminde birbirlerinden hiç farkları olmadığı ispatlandı. Sadece güneşin altında fazla kalarak etkilenmesin diyerek deri rengini koyulaştırmıştı zenci kardeşim. Bırakınız iki insan ırkının birbirinden ayrışmasını ben ağaç dediğim bir canlı türü ile aramda 100 genomdan 96'sında ortak sadece 4'ünde ayrıldığımızı yeni öğrendim. O yüzden bizim ecdadımızın ormancısı ormana girerken diğer ağaçlar ürkmesin diye kesilecek ağaca varıncaya kadar baltanın sapını beze sararak giderlerdi. Diğer insanları incitmeyi bırakınız bir ağacı dahi incitmeme düşüncesi, tefekküründen birbirimizi tekfir eden bir noktaya nasıl geldik araştırmamız lazım.

Vazifesi icabı hala İslâm dünyası denen coğrafyayı karış karış dolaşan bir kardeşiniz olarak çok üzüldüğüm, kaygılandığım bölgeler, yerler gördüğümü itiraf etmeliyim. Bir Müslümanın diğer Müslümanı canlı canlı yaktığı yerler var. Aynı Allah'a, aynı kitaba, aynı peygambere inanmakla beraber farklı yoğurt yiyeş tarzları, farklı mezhepleri olduğundan dolayı -ki bu farklılık çok tabiidir- birbirini acımasızca katleden bazı yerler

bulunmakta. O zaman bizim sadece kelimelerde kalmayıp bunun hangi manaya hangi ruha dokunduğunu bilme ihtiyacımız var.

Dil biliminde ve mantıkta “أول ما وضع” yani bir kelimenin ilk vaz edildiği anlamı bulmak diye bir araştırma vardır. İşte bu manada biz de her şeyden evvel “Dayanışma” kelimesinin de “kardeşlik” kelimesinin de asıl manasına, ruhuna inmemiz lazım. Bunu bizim büyük ruh mimarlarımız bu topraklarda irfan olarak o kadar güzel vazettiler ki... Hele Konya'da! Konya kabristanlarında bunlardan binlercesi bulunmakta. Molla Hüdavendigâr'dır biliyorsunuz Hz. Mevlânâ. Yani medrese âlimidir. Hz. Mevlâna bir din alimidir. Molla Fenârî derslerde bize fıkıh risalesiyle, miras hukukuna dair görüşleriyle yani bir Şeyhülİslâm olarak öğretildi sadece. Ama aynı zatın Mesnevî'ye şerh yazdığını öğretmediler. Yine o Molla Hamza Fenârî'nin bugün dahi okurken zorlandığımız Sadreddin Konevî'nin *Miftâhü'l-Gayb*, (Gaybın Anahtarları) isimli kitabına *Misbâhü'l-Üns* adında kalın bir şerh yazdığını bize söylemediler. Öyle bir molla ki bakınız Mesnevî'ye şerh yazıyor bakınız Sadreddin Konevî'nin üzerine şerh yazıyor. Biz böyle bir gelenekten geliyoruz. Bu gelenekten gelen insanlar da “*Ma bera-yı vasl kerden amedim/Ne bera-yı fasl kerden amedim*” dediler. “Biz birleştirmeye geldik, ayırmaya gelmedik” dediler. Bu sayede sevmenin, dayanışmanın ve kardeşliğin en güzel numunelerini onlar sergilediler. Ümit ediyorum ki zincirin halkaları her ne kadar birbirine yabancılaştıysa da zincir bir gün tamamlanacaktır. Bunun başka çözümü yoktur. Sözlerimi tamamlarken müsaadelerinizle bir iki de pratik teklifim olacaktır.

Öncelikle ‘İslâmî Dayanışma Oyunları’na dair İngilizce bir tabirin Türkçeye tercümesinin yol açtığı bazı problemlere dikkatinizi çekmek istiyorum. Bu sıkıntıyı bu oyunların açılışı münasebetiyle Konya'da bulunduğum bu kısa süre içerisinde bizzat müşahede ettim. Şimdi İngilizcede “Islamic Solidarity Games” dediği zaman orada geçen “Islamic” tabirinin İngilizce’de tazammun ettiği mana hem dinîdir hem de Müslüman halkları içermektedir. Bunu Türkçeye tercüme ettiğimiz zaman “Islamic” kelimesinin Türkçe karşılığı “İslâmî” olmaktadır. Ne var ki İslâmî tabiri Türkçede içtimaîden ziyade dinî bir şeyi çağrıştırmaktadır. O zaman İslâmî dayanışma dediğiniz zaman sadece dinî bir eylem anlaşılmaktadır. Oysaki bunun doğru tercümesi, “Müslüman Halklar Dayanışma Müsabakası” olmalıdır. Yani halkların dayanışmasıdır bu, ibadete müteallık dinî bir amel veyahut din ilimleri ile alakalı değildir. Bu halklar İslâm İşbirliği Teşkilatı'na üye 57 ülkenin vatandaşlarıdır. Bazı arkadaşlar belki bilmiyor olabilirler ama bazı üye ülkelerde Müslümanlar nüfusun ancak %2' sidir. Mesela Guyana, mesela Surinam. Uganda'da %10-15'tir

Müslüman. Ayrıca o ülkeleri temsilen gelenlerin bazıları Müslüman da değildir. İslâm İşbirliği Teşkilatının üyesi olan o devletten gelmektedir ama Müslüman değildir. İsimlendirme bu şekilde tercüme edilseydi daha güzel olurdu diye düşünüyorum. Teklifim sonraki dönemlerde dikkate alınmasına yöneliktir.

Bazen harfî tercüme yapıldığında başka manalara çıkabiliyor. Mesela Azerbaycan Bakü havaalanında "Uçağınız düştü" diye anons edilirken. Yani "Uçağınız indi" demektir. Ama İstanbul havalimanında "Uçağınız düştü" derseler Allah korusun bambaşka manaya gelir. O yüzden harfî tercümelere ziyade mana tercümesini esas almak lazım.

İkinci teklifim ise olimpiyat mefhumunun İslâmî içeriği ile ilgilidir. Her bir Müslüman halkın geleneksel, ananevi bazı spor dalları vardır. Cirit gibi, pehlivanlık güreşi gibi, geleneksel okçuluk gibi. Malezya, Endonezya gibi Bahasa konuşan dünyada Pencak Silat denilen bir spor dalı var mesela. Uzak Doğu döğüş sanatlarını Kadiriyye tarikatının esaslarıyla birleştirerek 150 yıl evvel icat olunmuş bir şekli. Hala Endonezya'da bunu icra edenler var. Karate gibi döğüş sporu yapıyorlar. Ama kataları (karateyi bilen bilir) Esmâ zikri yaparak çizerler. Bir tasavvufî anlayışla dövüş sporunun sentezinden oluşmuştur Pencak Silat. Bunun gibi bazı geleneksel spor dallarına daha fazla yer açmalıyız. Türkiye'de Etnospor federasyonu kuruldu sağolsunlar oradaki arkadaşlar bu dalları ihya etmeye çalışıyorlar. İslâm dünyası geneline bunu yaymamız lazım. Sizlerin de dikkatlerinize arz etmek istedim.

Tekrar bu müsabakalar hayırlı olsun diyor ve hepinizi selamlıyorum.

TAKDİM

Prof. Dr. Ramazan ALTINTAŞ

Selçuk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dekanı

İslâm'da "tezâmun" kavramlarıyla ifade edilen dayanışma, toplumların ya da Müslüman ülkelerin tüm kurum ve kuruluşları ile ortak manevi değerler etrafında birleşmeleri ve birlikte hareket etmelerine denir. Çünkü dini naslar Müslüman milletler arasında böyle bir dayanışma ahlaki sergilemeyi zorunlu kılmaktadır. Nitekim Yüce Kitabımız Kur'an'da: *"Mü'minler ancak kardeşler"*¹ buyrulur.

İşte hangi ırktan, hangi mezhepten, meşrepten, hangi renkten, hangi cinsiyetten ve hangi coğrafyadan olursak olalım bizi birleştiren ve bütünleştiren bağ, iman bağıdır. Bu bağ kadın-erkek bütün müminleri sarsılmaz bir irade ile birbirine bağlamış ve bir araya getirmiştir. Bu kardeşlik bağı sebebiyledir ki, dünyanın neresinde olursa olsun Müslümanlar birbirinin kardeşleri olduğunu asla unutmayacaklar, sevinçleriyle sevinecekler, kederleriyle kederlenecekler, paylaşma ve sosyal dayanışma ahlakıyla birbirlerine destek çıkacaklardır.

Dayanışmanın toplumda yüksek bir yeri vardır. Hz. Peygamber (s.a.v.) Müslümanların durumunu bir vücudun organlarına benzetmiştir:

"Mü'minler birbirlerini sevmekte, birbirlerine acımakta ve birbirlerini korumakta bir vücuda benzerler. Vücudun bir organı hasta olduğu zaman, diğer organlar da bu sebeple uykusuzluğa ve ateşli hastalığa tutulurlar."²

Bu sebeple biz Müslümanlara İslâm Dünyasının herhangi bir bölgesinde yaşanan acı bir olay, **diğer Müslümanlara, o acıyı hissetme ve ortak acı olarak değerlendirip dindirmek için dayanışma içerisine girmeyi ahlaki**

¹ Hucurat 45/10.

² Buhari "Edeb" 27; Müslim "Birr" 66.

açından zorunlu kılar. Çünkü İslâmî dayanışma Hz. Peygamber'in hadislerinde imanla ilişkilendirilmiştir:

“Sizden hiçbiriniz kendi nefsi için istediği bir şeyi din kardeşi için de istemediği müddetçe (kâmil manada) iman etmiş olmaz.”³

Ayrıca bununla birlikte varlıklı Müslümanların ihtiyaç sahibi Müslümanlara yardım etmeleri de istenmiştir: **“Kim kardeşinin ihtiyacını giderirse, Allah da o kimsenin ihtiyacını giderir”⁴** İşte İslâm'da, bencilliği, egoizmi ve çıkarıcılığı yere seren; karşılıklı sevgi, yardımlaşma, hayırseverlik ve dayanışma ruhunu teşvik eden anlayışın arka plânında böyle bir nebevi öğreti vardır.

Günümüz Müslüman toplumlarında dayanışma ve bütünleşmeyi artırıcı önlemler arasında karşılıklı sportif faaliyetler de önemli bir yer tutmaktadır. Küresel ölçekte sportif faaliyetler; dini, dili, ırkı ve kültürü farklı olan milletleri birleştiren çok önemli bir araçtır. Sporun fiziksel ve ruhsal yararları yanında, uluslararası barışa olumlu yönde etki eden boyutları da vardır. Bu açıdan hem ülke içinde ve hem de ülke dışında; kaynaşma, tanışma, birbirini tanıma ve birçok alanda iş birliği kapılarını açmada sportif faaliyetlerin rolü büyüktür.

İslâm'ın meşru gördüğü sportif faaliyetler, sadece insana sağlıklı bir bedene kavuşma imkânı vermez, aynı şekilde, insanın iç huzura ermesine, yüksek düşünce zenginliğine erişmesine ve Yüce ahlak sahibi bir insan olmasına hizmet eder. Spor, insana disiplinli olmayı da kazandırır. Hayatını disipline eden kimseler, her alanda başarılı olurlar. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de geçen bir âyette, kendisine görev verilecek kimselerden birisinin bedenî ve ahlâkî açıdan kuvvetli ve güvenilir kimse olması gerektiğine değinilir.⁵

İyi bir güreşçi, iyi bir ok atıcı, iyi bir binici ve iyi bir koşucu olan Hz. Peygamber'den gelen rivayetlerde atıcılık, binicilik, yüzme, ok atma, koşuculuk ve güreş gibi spor dallarının teşvik edildiğini görüyoruz. Nitekim Hz. Peygamber'den gelen bir rivayette: *“(Allah katında) güçlü mü'min zayıf mü'minden daha hayırlı ve sevimlidir”* buyrulur.⁶ Elbette bu rivayette geçen “güçlü/kuvvetli” sözcüğü iman olarak yorumlanabileceği gibi, fiziksel, irade ve ekonomik güç sahibi olarak da yorumlanabilir.

İşte İslâm'da dayanışmanın konu edildiği bu çalışmaya birçok ilim adamı yazmış olduğu makaleleriyle katkıda bulunmuştur. Başta bu eserin ortaya çıkmasına katkı veren yazarlardan editörüne ve bu eseri neşreden yayınevine çok teşekkür ederiz.

---

³ Müslim “İman” 17.

⁴ Tirmizi “Hudud” 3.

⁵ 28/Kasas 26.

⁶ Müslim “Kader” 34; İbn Mâce “Mukaddime” 10.

ÖNSÖZ

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, O'nun Resûlü, efendimiz Hz. Muhammed'e (sav) salât ve selam olsun.

Kur'an ve sünnet Müslümanların sahip olması gereken dayanışma olgusunu hem emretmiş hem öğretmiştir. Dayanışma prensibini benimseyen müslümanlar bu ilkeyi dinî, ictimâî ve kültürel hayatta tatbik etme gayreti içinde olmuşlardır. İbadetlerden zekât; muâmelat alanda kefâlet sözleşmesi ve âkile müessesesi; sosyal ilişkiler sahasında cerâye tahsisatı gibi uygulamalar İslâm tarihindeki dayanışma olgusunun yalnızca birer örneğini teşkil eder. Bugün evrensel kültürün bir parçası haline gelen spor da fertleri, toplulukları, hatta milletleri birbirine yaklaştırarak dayanışmaya katkı sağlar.

Elinizdeki eser, 12-13 Ağustos 2022 tarihlerinde Konya Selçuk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi ev sahipliğinde gerçekleştirilen "Uluslararası İslâmî Dayanışma Oyunları Sempozyumu" etrafında sunulan sözlü veya yazılı bildirilerin genişletilerek neşredilmesiyle oluşmuştur. Bu doğrultuda bir dayanışma vesilesi olarak görülebilecek spor ve oyun konusu tarihî, dinî ve kültürel perspektifle birbirinden değerli akademisyenlerin kaleminden siz değerli okuyucularla buluşturulmuştur.

Kitap bölümlerinde yazarların usul ve ilkeleri büyük ölçüde korunmaya gayret edilmiştir. Makaleler arasında bir birlikteliğin sağlanması hedeflendiği için yer yer maddi değişiklikler yapılmış ve okurun daha nitelikli bir eseri takip etmesi göz önünde bulundurulmuştur.

Bu vesileyle kitabın hazırlanmasına araştırmaları ile katkı sunan kıymetli hocalarımıza şükranlarımı sunuyorum. Bu çalışmayı besleyen

sempozyumun gerçekleştirilmesi hususunda baştan beri teşvik ve desteklerini gördüğümüz Selçuk Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Metin Aksoy'a, Selçuk Üniversitesi İslâmi İlimler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Ramazan Altıntaş'a, sempozyum paydaşlarımız T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı'na, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Rektörlüğü'ne, Pakistan Hamdard Üniversitesi Rektörlüğü'ne, Konya İl Müftülüğü'ne ve sempozyumun icrası noktasında maddi ve manevi hiçbir desteği esirgemeyen Konya Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı'na hâssaten teşekkür ediyorum.

M. Raşit AKPINAR

Editör

GİRİŞ

Prof. Dr. Ali ERBAŞ

Diyamet İşleri Başkanı

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ. أَلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى أَشْرَفِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ.

Bizleri en güzel şekilde yaratan, tanışıp kaynaştıran, ilim ve hikmet kılavuzu, hakikat ve hayat rehberi Kur'an-ı Kerim ile hidayete sevk eden Allah'a sonsuz hamd-ü senâlar olsun.

İnsanlığın ufkunu aydınlatan bütün peygamberlere ve insanlığa büyük bir medeniyet perspektifi sunan, kardeşliğin, dayanışmanın ve güzel ahlakın en güzel örneği olan Sevgili Peygamberimiz Muhammed Mustafa'ya sonsuz salât ve selâm olsun.

İslam'ın hedeflediği erdemli insan, faziletli toplum ve adaletli dünya idealini gerçekleştirmek için emek ve gayret gösteren herkesten Allah razı olsun.

Kıymetli ilim insanları, Değerli misafirler!

Sözlerime başlarken, hepimizi sevgi, saygı ve muhabbetle selamlıyorum. Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerimize olsun.

Küresel krizlerin dünyayı kuşattığı bir zamanda önemli bir sempozyumda bir aradayız. Kaosların ve karmaşanın gölgesinde bir çıkış yolu arayan Müslümanların vahdet ve dayanışma imkânlarına ışık tutacak bir sempozyumda sizlerle birlikte olmaktan büyük bir memnuniyet duyuyorum.

Sayın Cumhurbaşkanımızın himayelerinde gerçekleşen “**Uluslararası İslamî Dayanışma Sempozyumu**”nun hayırlı sonuçlara vesile olmasını diliyorum. Bu sempozyumda ortaya konacak tebliğ, teklif ve değerlendirmelerin İslam dünyasının geleceği için yeni ufuklar açmasını temenni ediyorum.

Muhterem hazirun!

Bundan 14 asır önce Müslümanlar, cehaletin karanlığında bocalayan insanlığın önüne vahyin rehberliği ve Hz. Peygamber (s.a.s.)'in örnek şahsiyeti öncülüğünde yeni bir ufuk açmışlardır. Bilgi ile hikmeti, sanat ile ahlakı, etik ile estetiği, fizik ile metafiziği buluşturarak hayata dair bütüncül ve kuşatıcı bir bakış ortaya koymuşlardır. Böylece insanlığın yüz akı bir medeniyet inşa ederek tarih boyunca ilmin, adaletin, merhametin, güven ve güzel ahlakın yeryüzündeki temsil ve temin gücünü oluşturmuşlardır.

Bilgiyi, bilinci, düşünceyi ve akletmeyi teşvik eden yüce dinimiz İslam'ın evrensel mesajlarından aldıkları ilhamla her alanda sağlam disiplinler geliştiren Müslümanlar, Hicaz topraklarından Osmanlı coğrafyasına, Maveraünnehir'den Endülüs'e kadar bilimde, sanatta, siyasette, mimaride ve hayatın bütün alanlarında insanlığa yön veren eserler meydana getirmişlerdir. Günümüze kadar ulaşan ve yarınlarımıza ışık tutacak olan çok zengin bir ilim, hikmet, sanat ve kültür mirası bırakmışlardır.

Ancak, bu büyük mirasa sahip çıkma ve onu daha ileri bir noktaya taşıma hususunda özellikle son üç asırda Müslümanların ciddi zafiyetleri olmuştur. Bunun bir neticesi olarak Müslüman toplumlar, sosyal, siyasal, ekonomik, kültürel vb. açılardan dâhili ve harici pek çok müdahalelere maruz kalmıştır. Etnik kimlikler, ideolojik farklılıklar ve gerçekte bir zenginlik olan mezhep ve meşrep çeşitliliği üzerinden çıkarılan fitnelerin kavurucu ateşine duçar olmuştur. Savaşlar, işgaller, şiddet ve yoksulluk gibi devasa sorunlar sarmalına itilen İslam coğrafyası, fitne, terör ve cehalet üçgeninde karamsarlığa ve umutsuzluğa sürüklenmiştir. Geline nokta radikalizmden kimlik erozyonuna, tefrikadan din istismarına kadar pek çok sorun, Müslümanların bugününü ve geleceğini tehdit etmektedir.

Müslümanların enerji ve motivasyonunu sömüren söz konusu sorunlarda haricî faktörlerin payı olsa da en büyük etkenin kendi iç dinamiklerimiz olduğu aşikârdır. Bugün hakikatte rahmete ve kolaylığa vesile olan, özgür düşünce ve hür iradeyi besleyen ırk, dil, mezhep ve meşrep farklılıkları, maalesef ayrılık ve kavga sebebi olarak telakki edilmektedir.

Bir vücudun azaları gibi birbirine duyarlı, bir binanın tuğlaları gibi birbirine bağlı ve bir tarağın dişleri gibi yan yana olması gereken Müslümanlar maalesef vahdet şuurunu hakkıyla hayata egemen kılabilmiş değildir. İşte, Orta Asya'dan Balkanlara, Afrika'dan Kafkaslara kadar İslam coğrafyasının hali pürmelali ortadadır. İşte, Arakan, Doğu Türkistan, Yemen, Libya, Somali, Suriye... İşte, ilk kiblemiz Kudüs... Yıllardır kanayan yaramız olan Filistin, bugünlerde yine işgalci İsrail'in haksız, hukuksuz ve insafsız saldırılarına maruz kalmaktadır. İşgalci zihniyet, dünyanın sessizliğinden ve Müslümanların dağınık görünümünden aldığı cesaretle Gazze'de bir kez daha çocukları ve masum insanları hedef almaya

başlamıştır. Hukuk ve ahlaktan yoksun bu zihniyet, sözüm ona “güvenlik politikası” adı altında zulümlerini tüm dünyanın gözü önünde sürdürmeye devam ediyor. Filistinli bebekler gün yüzü görmeden ölümle tanışıyor. Gözü yaşlı annelerin feryadı gök kubbeyi titretiyor. Sadece Filistin’den değil, ümmet coğrafyamızın her yerinden imdat çılgınlıkları yükseliyor.

Aziz misafirler, değerli kardeşlerim!

Bilmeliyiz ki yaşadığımız bütün bu sıkıntılar, İslam’ın vahdete çağırın ilkelerinden, Kur’an’ın birleştirici gücünden, Peygamber’in kuşatıcı ve kucaklayıcı davet yönteminden uzaklaşmanın bir sonucudur. Kendi inanç ve medeniyet köklerimize tutunamayışımızın ve gönüllerimizi birbirimize gerektiği gibi açamayışımızın acı bir neticesidir. Onca medeniyet müktesebatımıza rağmen tarihin ve çağın gerçeklikleri karşısında basiret, feraset ve dirayetli bir duruş ortaya koyamayışımızın vahim bir yansımasıdır.

Bizi birbirimizden koparan, coğrafyamızı parçalayan, çaresizlik ve yalnızlık duygusuna mahkûm asıl etken, sevginin yerine nefreti büyüten kalbî hastalıklardır. Altını çizerek ifade edeyim ki bugün, yetimlerin gözyaşını dindirecek, masumların kanını durduracak ve ümmet coğrafyamızı yeniden esenlik yurduna dönüştürecek bir kardeşlik şuuru geliştirmekten ve güçlendirmekten başka çıkış yolu bulunmamaktadır.

Yürekler birleşmeden zihinlerin birleşmesi mümkün değildir. Yüreklerimizi birleştirmenin başlangıç noktası ise, İslam’ın vahdet ve esenlik ikliminin cümle kapısı olan **أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ** nebevî tavsiyesine ram olmaktır. İslam’ın barış çağrısını içselleştirerek bütün Müslümanlarla biraraya gelme iradesi gösterebilmektir. Her şartta hak, hakikat ve iyilik yolunda birbirimize destek olmaktır. Nitekim Kur’an-ı Kerim’de (Enbiya, 92) **إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُون** (92) fermanıyla Yüce Allah, Müslümanları tevhit ekseninde bir araya gelmeye çağırmaktadır. Farklılıkların ayrılık sebebi haline getirilmesi durumunda nasıl bir tehlikeyle karşı karşıya kalınacağı hususunda bizleri açıkça uyarılmaktadır: **وَاطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ** “Allah ve Resûlüne itaat edin, birbirinizle çekişmeyin; sonra korkuya kapılırsınız da kuvvetiniz gider...” (Enfal, 46)

Ne yazık ki öyle de olmuştur. Söz konusu ilke ve uyarılara gereken hassasiyetin gösterilmemesi, Müslümanların ve İslam coğrafyasının parçalanmasıyla sonuçlanmıştır. Kuşkusuz Müslümanları böyle vahim bir tabloya sürükleyen sebeplerin başında cehalet gelmektedir. Bu cehaletin iki boyutu vardır:

Birincisi, Kur’an, sünnet ve medeniyet müktesebatımız hususundaki cehalet; **ikincisi ise** İslam coğrafyası üzerinde kurgulanan senaryolar konusundaki cehalettir. Asırlarca kendi ilim ve kültür zenginliklerinden bîhaber bırakılan İslam dünyası, bugün adeta tatlı su deryasında susuzluk

çekmektedir. Büyük bir hazine üzerinde yoksulluk yaşamakta ve sahip olduğu imkânların farkında bile olmaksızın kurtuluşu başka dünyalarda aramaktadır. Ve maalesef tefrika ve iç kavgalar sebebiyle heybetini yitirdiği için emperyalist güçlerin tasallutuna maruz kalmaktadır.

Kıymetli hazirun!

İslam toplumlarının bugün içinde bulunduğu bu olumsuz tablo, bizleri asla ümitsizliğe sürüklememelidir. Unutmamalıyız ki bizler bütün sorunlarımızı çözebilecek inanca, irfana ve bilgi birikimine sahibiz. Hem kendimizin hem de bütün insanlığın sorunlarını çözme noktasında Kur'an ve sünnet, en büyük imkânımızdır. Geçmişte olduğu gibi bugün de öncelikli sorumluluğumuz, Kur'an'ı ve sünneti doğru anlamak, mesaj ve ilkelerini çağımıza taşımaktır.

İnancımızın bu iki temel kaynağı, aynı zamanda bizlere, yüreklerimizi birbirimize açmamızı, ortak zeminimizi sağlamlaştırılmamızı ve kardeşlik ekseninde bir dayanışma şuuru geliştirmemizi telkin etmektedir. Bu noktada bizim için önemli bir pusula olarak asırsaadette gerçekleştirilen "uhuvvet" ve "dayanışma" örneklerini zikredebiliriz. Hayata ve olaylara İslamî bir şuur ve ahlak perspektifinden bakarak o köklü kardeşlik mefkûremizi bugün yeniden canlandırmak bizim elimizdedir. Medeniyet köklerimizden neşet eden bu mefkûreyi çağın gerçekliklerini dikkate alarak yeniden ihya etme becerisini mutlaka göstermeliyiz. Bütün boyutlarıyla İslam'ın hayat anlayışını, adalet ve merhamet idealini, hukuk ve ahlak ilkelerini bilimden teknolojiye, ekonomiden sanata, eğitimden spora her alana teklif etmenin gayreti içinde olmalıyız.

Diğer taraftan sorunlarımızı kendi imkânlarımızla çözebilmek için Müslümanlar olarak daha fazla gayret göstermeli; birbirimizin, birliğimizin ve ortak değerlerimizin farkına varmak için daha çok bir araya gelmeliyiz. Duygu, düşünce ve eylemde güç birliği yaparak asırlardır sekînet yurdu olan bu coğrafyayı, acı ve gözyaşı diyarı haline getiren sebepleri ortadan kaldırmanın yollarını aramalıyız. İşte o zaman, söz konusu bu karamsar tabloyu değiştirme imkânına kavuşmuş olacağız. Aksi halde parçalanmışlığı sebebiyle genç ve dinamik insan gücünü, zenginliklerini ve imkânlarını yeterince kullanamayan İslam dünyası, emperyalist müdahalelere ve meydan okumalara gerektiği gibi karşı koyamayacaktır.

Değerli kardeşlerim!

İslam coğrafyasını cehalet, terör, tefrika, yoksulluk sarmalından kurtarabilmek için ihtiyacımız olan bilgi, beceri, donanım ve imkâna fazlasıyla sahip olduğumuzun altını çizmek isterim. Bugün her ne kadar pek çok sorunla karşı karşıya kalsak da İslam düşüncesinin varlık, hayat ve gelecek mefkûresi, zihin kodlarımızdan silinmiş değildir. Yeryüzünde iyiliğin egemenliğini sağlayacak inanç, azim ve kararlılığımızı kaybetmiş değiliz. İhtiyacımız olan şey, azim, inanç, heyecan ve kararlılıkla yola

koyulmaktadır. Dolayısıyla daha fazla zaman kaybetmeden bir an önce harekete geçerek bilimden sanata, teknolojiden ekonomiye, siyasetten spora, eğitilden kültüre her alanda vesileler ihdas ederek birlik-beraberlik, dayanışma ve kardeşlik şuurunu canlandırma ve güçlendirmenin gayreti içinde olmalıyız.

Bu bağlamda önceliğimiz, bütün alt kimliklerimizi bir kenara bırakmak ve *أَنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ* (Hucurat 49/10) "*Mü'minler ancak kardeşlerdir.*" ilahî fermanın mucibince hareket etmek olmalıdır. Bizim medeniyetimizde kardeşlik, bütünüyle inanç ve ahlak temeline dayanmaktadır. İslam kardeşliği, gücünü ve meşruiyetini ırktan, dilden, coğrafyadan, mezhepten ve meşrepten değil; Rahman ve rahim olan Allah'a imandan almaktadır.

Kardeş olmak, her hâlükârda dayanışmayı gerektirir. Allah Rasulü'nün ifadesiyle;

مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادُّهِمْ وَتَرَاحُمِهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ مَثَلُ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرَ الْجَسَدِ
بِالسَّهْرِ وَالْحُمَى.

"Birbirlerini sevmeye, birbirlerine merhamette, birbirlerine şefkatte mü'minlerin misâli, bir bedeninin misâlidir. Ondan bir uzuv rahatsız olsa, diğer uzuvlar uykusuzluk ve hararetle ona iştirak ederler." (Buhârî, Edeb 27).

Kardeşliğin önündeki en büyük engel, benmerkezci bir yaklaşımın öne çıkardığı inhisar (tekelcilik) zihniyettir. Özellikle dini alanda kendi yorum ve uygulamalarını mutlak doğru, kendisi dışındakileri kesin yanlış kabul eden hakikat tekelciliği, insanları taassup, fanatizm ve cehalete sürüklemektedir. Ötekileştirici, dışlayıcı ve küçümseyici bu tür yaklaşımlar, kaçınılmaz olarak Müslümanlar arasında iletişimsizliğe sebep olmakta ve beraberinde tefrikayı, kavgayı ve çatışmayı getirmektedir. Oysa inancımız, bu tür yıkıcı, parçalayıcı ve ötekileştirici anlayışlara karşı kuşatıcı, birleştirici, bütünleştirici bir yaklaşımı öğütlemektedir. Bencillik yerine diğerkâmlığı, cimrilik yerine cömertliği, tefrika yerine vahdeti, çatışma yerine dayanışmayı telkin etmektedir.

Nitekim her türlü hayır yolunda dayanışmak, iyilik ve takvada yardımlaşmak, İslam'ın sosyal hayatı düzenleyen en temel şiarlarından.

وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى

"İyilik ve takvâ (Allah'a karşı gelmekten sakınma) hususunda yardımlaşın, günah ve haksızlık yolunda yardımlaşmayın." (Maide, 5/2)

İslam medeniyetinin çıkış noktasında, Medine'de bunun en güzel örneğinin sergilendiğini görüyoruz. Kur'an-ı Kerim'de bu husus şöyle anlatılmaktadır:

وَالَّذِينَ تَبَوَّؤُا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا أُوتُوا
وَيُؤْتِرُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

“Kendilerinden önce o yurdu (Medine’yi) hazırlayıp imanı (gönüllerine) yerleştirenler ise, kendilerine hicret edenleri severler ve onlara verilen şeylerden dolayı da içlerinde bir ihtiyaç duymazlar. Kendilerinde bir açıklık (ihtiyaç) olsa bile (kardeşlerini) öz nefislerine tercih ederler. Kim nefsinin cimri ve bencil tutkularından korunmuşsa, işte onlar, felah bulanlardır” (el-Hasr, 59/9).

Bu ayet, gerçek anlamda dayanışma ve yardımlaşmanın ancak cimrilik, bencillik gibi kişisel ihtiraslardan uzaklaşmakla mümkün olacağını göstermektedir.

Değerli hazirun!

İslam medeniyeti kendi zemininde, kendi kökleri üzerinde ve kendi dinamikleriyle inşa edilecektir. Bunun için öncelikle kendi özgün karakterini, müktesebatını ve düşünce havzasını muhafaza etmek durumundadır. Dolayısıyla tebliğ ve temsilde, söz ve eylemde bu hassasiyete azami riayet etmek durumundayız. Merhum Rasim Özdenören’in deyimiyle; “Çağın gözüyle İslam’a değil, İslam’ın ilkeleriyle çağa bakmalıyız.” Bu sebeple İslam’a nisbet ettiğimiz her şeyin İslam’a uygun olması için azami gayret etmek zorundayız.

Kıymetli katılımcılar!

İslam coğrafyasının kardeşlik ve dayanışma bilinciyle yeniden toparlanmasına ve ümmetin vahdetine elbette ilim insanlarımız öncülük edecektir. Bu meyanda öncelikle din âlimlerimizin/bilginlerimizin bir araya gelmesi, büyük bir dayanışma ve koordinasyon içerisinde çalışması, temel meselelerde ortak akıl, yaklaşım ve söylem oluşturması büyük bir önem arz etmektedir. Ayrıca bilgi, birikim, fikir ve tecrübeleriyle topluma ve yönetim mekanizmalarına rehberlik etmesi, ufuk açması, hızla değişen dünyada ümmet varlığımız ve geleceğimiz açısından ötelenemez bir sorumluluktur.

Bu bağlamda eğitim, aile, gençlik, çevre, gıda, ekonomi, teknoloji, spor gibi konularda ve insanı ilgilendiren bütün alanlarda iş birliği ve ortak çalışmaların fikri zemini hazırlanmalıdır. Birlikte kapsamlı ve derinlikli projeler geliştirilmelidir. İnanıyorum ki İslam’ın evrensel mesajları ve güzel ahlak ilkeleri ekseninde doğru bir yöntemle hayata geçirilecek bu tür organizasyonlar, Müslümanların dayanışma imkân ve potansiyelini daha güçlü ve görünür kılacaktır. Söz konusu potansiyel gerektiği gibi kullanıldığında ise İslam dünyası, sahip olduğu doğal zenginlikler, stratejik konum, genç ve dinamik nüfus gibi avantajlarını daha etkin bir şekilde kullanma imkânı bulacak ve her açıdan dünyanın en önemli gücü haline gelecektir.

Bu sempozyumu, böyle bir hedefe doğru atılmış önemli bir adım olarak görüyorum. Gayretlerinizin bereketli, çalışmalarınızın ülkelerimiz, âlem-i İslam ve bütün insanlık için hayırlı sonuçlara vesile olmasını niyaz ediyorum, her birinizi tekrar muhabbetle selamlıyorum.

**DAYANIŞMA VE PAYLAŞMA
MEDENİYETİ**

SONUÇ YERİNE*

Selçuk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi tarafından düzenlenen "Uluslararası İslâmî Dayanışma Oyunları Sempozyumu" 12-13 Ağustos 2022 tarihlerinde Konya Ramada Plaza'da gerçekleştirilmiştir. Gerek destekleyen kurum ve şahıslar gerek katılımcılar ve misafirler açısından sempozyumun büyük bir ilgi gördüğü müşahade edilmiştir. Sempozyuma destek veren tüm şahıs ve kurumlara şükranlarımızı sunarız. Programa iştirak eden tüm hocalarımıza ve genç araştırmacılara teşekkür ederiz. Özellikle, bu değerli programın organizasyonunda emeği geçen tüm hocalarımızı özverili çalışmalarından ötürü tebrik ederiz.

İki gün süren sempozyumumuzda, bir kısmı yüz yüze bir kısmı da online olmak üzere yurt içinden ve yurt dışından katılan akademisyenler ve araştırmacılar tarafından 35 bildiri sunulmuştur. Açılış, protokol konuşmaları ve Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Ali ERBAŞ'ın "İslâm Dünyasının Geleceği: İmkanlar ve Sorunlar" başlıklı konferansı ile başlayan sempozyumun içeriği şu iki konuya odaklanmıştır: "İslâm dünyasında dayanışma" ve "Dayanışmanın tezahür alanlarından biri olarak spor".

Tebliğler şu ana başlıklar etrafında seyretmiştir:

- Dayanışma ve Paylaşma Medeniyeti olarak İslâm,
- İslâm Tarih ve Medeniyetinde Spor
- Spor ve Fıkıh
- Spor ve Edebiyat
- Kur'an ve Hadis Perspektifinden Spor ve Oyun

---

* 12-13 Ağustos 2022 tarihlerinde Selçuk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi tarafından düzenlenen Uluslararası İslâmî Dayanışma Oyunları Sempozyumu'nun sonuç bildirgesi, Prof. Dr. Ramazan Altıntaş tarafından kamuoyuyla paylaşılmıştır.

- Tarih, Bilim ve Sağlık Açısından Spor

Tebliğlerde ileri sürülen tespit, teklif ve mülahazalardan bir kısmı özetle şunlardır:

“Dayanışma” bilimsel, iktisadi, kültürel, askeri vb. farklı alanlarda gerçekleşebilir. Spor da dayanışmanın yer aldığı ve hatta merkezde olması gereken sahalardan biridir. Spor faaliyetleri İslâm dünyasında dayanışmayı temin eden faktörlerden biri olarak kullanılabilir.

Resûlullâh (s.a.v) yüzme, yarış vb. çeşitli sportif faaliyetleriyle örnek olmuş, beden gelişimine ve savaş hünerine katkıda bulunacak çeşitli spor ve yarışmaları teşvik etmiştir. Bir eğitim öğretim metodu olarak bazı zekâ oyunlarını kullanmıştır. Hz. Peygamber’in değişik vesilelerle düğün bayram gibi oyunlara ve musikiye izin verdiği; hatta kendisinin de dinlediği ve seyrettiği de rivayet edilmektedir.

İslâm kültür ve ilim tarihinde Kitâbü’r-remy ismiyle oluşturulan telifler örneğinde olduğu gibi okçuluk, atıcılık gibi konulara has eserler kaleme alınmıştır. Güreş sporu meşru kabul edilen sporlar arasında yer almış ve güreş sporuyla ilgili konular Kelam, Fıkıh, Siyer, Tasavvuf ve Rüya tabirleri literatürde yer edinmiştir. Avcılık temasını içeren tarihiye türü şiirler örneğinde olduğu gibi, spor ve oyun, edebi ürünlerde de kendine geniş yer bulmuştur.

İslâmi eserlerde, spor genel itibariyle cihada hazırlık bağlamında değerlendirilmiştir. İslâm dünyasının seçkin bilim adamları ve filozofları sporun beden sağlığı açısından taşıdığı öneme işaret etmişlerdir. Kimi tıp eserlerinde spor tarihi bakımından oldukça değerli bilgiler kaleme alınmıştır.

Emevîler ve Abbâsîler döneminde icra edilen eğlence meclisleri çeşitli sporlar ve oyunlar da içeren ortamlardan biridir. Sporun aktif şekilde icra edildiği zaman dilimlerinden biri de Selçuklular dönemi olmuştur. Selçuklular, Anadolu’nun çeşitli kentlerinde beden eğitimi ve sporla ilgili tesisler ve örgütler oluşturmuştur. Selçuklulardan günümüze ulaşan çeşitli idman araçları ve minyatürler Müslümanların spor faaliyetlerine ışık tutmaktadır.

Yakın dönemde eğitim düşüncesindeki dönüşüm ve gelişimlerle birlikte ders müfredatlarında spor aktiviteleri ve temaları fark edilir düzeyde yer edinmeye başlamıştır.

Çağdaş dönemde İslâm dünyası spor ve oyun faaliyetlerine eğitim, bilim ve sağlık açısından eğilmeye başlamıştır. Sejahtera Sports for All projesi örneğinde olduğu gibi, bazı kurumlar sportif projelere yönelmiştir. “Spor”, “spor ve eğitim”, “spor-sağlık ilişkisi” Müslüman

akademisyenler tarafından bilimsel araştırmalara konu olmaya devam etmektedir.

Bilindiği kadarıyla tarihin hiçbir döneminde spor toplumlarda bu kadar rağbet görmemiş ve bu büyüklükte bir ekonomik etkiye ulaşmamıştır. Günümüzde pek çok spor dalı bir meslek halini almış, on binlerce insanın istihdam edildiği bir iş kolu haline gelmiştir. Ayrıca, spor, eğlence kültürünün vazgeçilmez bir bölümü haline gelmiş ve milyonlarca taraftarın eşlik ettiği tatlı rekabetlere vesile olmuştur.

Spor faaliyetlerindeki ivme ve profesyonel sporculuğun ortaya çıkışı bazı spor dallarının bir meslek olarak kabul edilip edilemeyeceği gibi temel soruları gündeme getirmiştir. Tüm dünyada milyarlarca insanı meşgul eden sporların ihmal edilmesi de bunlara İslâm hukuku açısından bir sınır çekilmemesi de düşünülemez.

Fıkıh eserlerinde, kendi dönemlerinde bilinen sporlarla ilgili hükümler hususunda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Bununla birlikte klasik fıkıh eserlerinde sporun bir meslek ve iş edinilmesi ile ilgili ifadelere rastlanmamaktadır. Bu durumda, spor aktiviteleriyle ilgili güncel fıkhi araştırmalar yapmanın önemi gayet açıktır.

Bilindiği zere, İslâm, tarih sahnesine çıktığı dönemde mevcut olan müesseseleri ve uygulamaları tek yönlü bir tavırla ele almamış, ibkâ, ihyâ ve ilgâ prensipleri ile değerlendirmiş; uygun gördüklerini geliştirip sakıncalı olanları iptal etmiştir. Müslümanlar da tanıştıkları coğrafyalarda yaşayan yerli kültürü olduğu gibi benimsememişler, her alanda olduğu gibi spor alanında da kendi birikimlerini kullanarak gelenek ve göreneklerini devam ettirmişlerdir. Bu açıdan, İslâmi değerlendirmelerin, ağdaş spor ve oyunlara karşı hem yapıcı hem de eleştirel yaklaşması doğaldır.

Alimler ahlâkî prensiplerle ve İslâmi hükümlerle eşişmemesi, ibadetlerin ihmaline yol amaması; teşhircilik, kumar, iki ve fuhuş gibi İslâm'ın yasakladığı davranışlara alet edilmemesi şartıyla oynanan oyunlarda bir sakınca olmadığı görüşüne varmışlardır.

İslâm hukukunda günümüzde yapılan sporların her türüne cevaz verilmemiştir. Mesela, karşı tarafa zarar veren sporlara müsamaha gösterilmesi kolay değildir. Bir spor çeşidine cevaz verilebilmesi için çeşitli şartların oluşması gerekmektedir. Bu durum profesyonel sporlar için de geçerlidir. Profesyonel spor camiasındaki bazı sözleşmeler de İslâm hukuku açısından tartışmalıdır.

Burada zikredilen hususları tespit eden ve daha pek çok detayları barındıran tebliğler eşliğinde nitelikli bir sempozyum programı icra edilmiştir. Sempozyumun ilim dünyasına katkı sunacağını ümit ediyoruz. Spor gibi bir alanı İslâmî açıdan incelemesi hasebiyle, özgünlükler taşıyan sempozyumun daha başka çalışmaların ilk örneklerinden olmasını temenni ediyoruz.

A

Abbasî, 315
 acûze, 103
 Ahiler, 317
 ahlâk, 85, 90, 93, 387, 388
 akıl oyunları, 170
 âkile, 21, 378
 Alâeddin Keykubad, 230, 316
 Allah, xiii, xv, xvi, xviii, 21, 43, 44, 47, 48,
 55, 56, 59, 64, 66, 68, 70, 71, 72, 73, 74,
 76, 79, 82, 85, 86, 87, 88, 90, 92, 93,
 133, 134, 135, 136, 137, 140, 141, 159,
 160, 161, 162, 163, 164, 174, 175, 177,
 183, 184, 191, 195, 196, 197, 200, 201,
 202, 208, 270, 285, 288, 293, 298, 300,
 318, 321, 325, 328, 337, 341, 346, 348,
 382
 Allah Resûlü, 177, 186, 197, 285, 287, 292,
 301, 318, 319, 321, 324, 325, 398
 Amasya, 230, 316
 amatör, 292, 293, 295, 312, 313, 344
 Amerika, 291, 295, 315, 318
 Anadolu, 91, 94, 191, 192, 193, 225, 227,
 229, 296, 314, 316, 333, 380, 383, 389,
 398
 Arap, 44, 71, 88, 106, 157, 166, 171, 172,
 173, 177, 179, 181, 188, 189, 190, 307,
 326, 333, 361, 367, 389
 at yarışı, 328, 346
 atıcılık, 137, 149, 150, 219, 300, 301, 398
 atletizm, vii, 338, 343
 avret, 289, 298, 340, 341, 343

Avrupa, vii, 181, 291, 309, 311, 314, 315,
 318, 332, 389, 394
 Avrupa Konseyi, 309
 Ayşe Sıdika Hanım, 385, 386, 387, 394

B

basketbol, 314, 343
 beden eğitimi, 225, 229, 233, 309, 322,
 323, 339, 349, 390, 393, 398
 bilmece, 172, 173, 174, 177
 binicilik, ix, 149, 162, 231, 300, 314, 316,
 339
 birr, 55
 Bîrun, 316
 Bizans, 176, 227
 boks, 226, 287, 290, 291, 292, 293, 294,
 295, 306, 314, 331, 341, 346, 347
 briç, 311
 burjuva, 357

C

cahiliye, 172, 185, 188, 197, 296
 cami, 191
 Cidde, 86, 95, 98, 103, 104, 105, 106, 110,
 134, 144
 cihad, 288, 289, 303, 318, 323, 341
 cirit, 230, 287, 300, 301, 316

Ç

çevgen, 226, 229, 230, 300, 315

çocuk, 120, 130, 171, 188, 286, 310, 339,
369, 370, 388, 389, 391, 392, 393, 394
çöğen, 315, 316, 322

D

Dârülhilâfe, 389
dayanışma, v, ix, xi, xvi, xvii, 21, 41, 42, 43,
44, 45, 47, 49, 50, 53, 54, 55, 56, 57, 58,
59, 60, 61, 63, 64, 66, 68, 69, 70, 72, 73,
75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 85, 93, 94,
142, 378, 383, 384, 397
Descartes, 365, 366, 367, 368, 371, 372
değişe, 97, 99, 100, 102, 103
deve, 137, 152, 176, 177, 198, 199, 200,
203, 301, 315, 318, 319, 320, 321, 322,
324, 345
Dîvân-ı Hümâyün, 106, 109, 124
dövüş, xviii, 286, 287, 288, 290, 291, 292,
293, 294, 295, 296, 297, 299, 302, 303,
304, 343, 346

E

Ebrehe, 358, 362, 363, 364, 365, 369, 370,
371
Ebû Hâtim, 155, 159
Ebû Nuaym, 155, 157, 160, 161, 165
Ebussuud, 58, 82
Edirne, 316
eğitsel oyun, 169
eğlence, ix, 130, 131, 132, 134, 135, 136,
137, 138, 139, 140, 141, 142, 145, 164,
181, 183, 185, 186, 187, 188, 193, 202,
203, 213, 216, 218, 222, 226, 230, 286,
298, 301, 308, 310, 317, 324, 325, 338,
341, 349, 398, 399
elektronik oyun, 150
Emevî, 172, 214, 215, 220, 221, 398
erâmil, 103
eskrim, 226, 287, 300, 302, 306
eytâm, 103

F

fanatizm, 346
fetva, 191, 298, 340, 344
FIFA, 279, 313

fıkıh, xvii, 49, 163, 190, 191, 194, 292, 296,
311, 318, 325, 374, 375, 378, 380, 397,
398, 399
fitness, 347
folklor, 181, 190, 192
futbol, 140, 147, 300, 312, 313, 314, 317,
343, 344, 347, 348, 349, 351
fûrusiyye, 322

G

garamet, 50
gazve, 200
Gazzâlî, 63, 184, 194, 207, 209, 325, 333
günah, 44, 64, 65, 69, 87, 345
güreş, 137, 149, 162, 225, 228, 287, 295,
296, 297, 298, 315, 316, 317, 320, 322,
326, 339, 342, 343, 398
gürz, 230, 317

H

Habeşistan, 156
Halep, 100, 143, 187, 194, 315, 388, 389
halter, 343, 346, 347
Hanefî, 90, 322, 324, 325, 330, 374
Hatib b. Ebû Beltea, 71
Hayrettin Karaman, 344, 347
hayvan, 222, 367
helal, 149, 151, 156, 159, 161, 162, 163,
175, 183, 304, 347, 348, 392
hervele, 156
Hiref, 317
horoz, 221, 322
Hristiyan, 56
hüzûv, 136
Hz. Abbas, 325
Hz. Aişe, 301, 302, 319, 323, 324
Hz. Ebû Bekir, 137, 154, 187, 324
Hz. İshâ, 176
Hz. Ömer, 48, 137, 157, 158, 159, 301
Hz. Peygamber, 6, 44, 46, 48, 49, 50, 51,
55, 57, 61, 64, 71, 99, 109, 119, 124,
134, 137, 138, 140, 142, 149, 150, 151,
152, 154, 155, 156, 158, 159, 160, 161,
162, 164, 166, 169, 170, 171, 172, 173,
174, 175, 176, 177, 179, 182, 183, 184,
185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192,

193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200,
201, 203, 205, 208, 209, 285, 288, 297,
298, 301, 302, 303, 315, 319, 323, 331,
335, 337, 339, 341, 345, 376, 377, 378,
381, 398

I

İbn Haldûn, 64, 83
İbn Kayyim, 320, 321, 323, 324
İbn Kesîr, 68, 69, 72, 161, 165, 215, 223
İhvân-ı Safâ, 64, 83
ilahiyat, xvi
infâk, 377
İngiltere, 291, 311, 389
İslâm, 5, 7, v, vii, ix, xi, xvi, xvii, xviii, 21, 41,
42, 43, 44, 45, 46, 47, 49, 50, 51, 55, 57,
59, 61, 64, 68, 76, 77, 82, 83, 85, 87, 88,
89, 90, 91, 93, 94, 95, 97, 98, 99, 100,
101, 102, 104, 119, 121, 123, 125, 126,
129, 130, 131, 138, 141, 142, 143, 149,
150, 151, 152, 153, 156, 159, 160, 161,
162, 163, 165, 166, 167, 172, 173, 177,
178, 181, 182, 185, 187, 188, 189, 190,
191, 193, 194, 195, 197, 198, 200, 201,
205, 207, 208, 209, 210, 213, 214, 215,
216, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224,
285, 286, 290, 292, 296, 298, 301, 302,
304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311,
313, 315, 318, 324, 325, 327, 331, 332,
333, 334, 337, 338, 340, 341, 342, 343,
344, 345, 347, 348, 350, 351, 372, 373,
374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381,
382, 383, 384, 397, 398, 399
israf, 141, 162, 164, 340, 341, 375
istihzâ, 136

J

jimnastik, 341, 342, 343, 387, 391, 394
judo, 295, 296

K

Kâbe, 64, 74, 76, 78, 90
Kabîsa, 48, 49, 50, 51
kadın, 62, 103, 141, 160, 191, 192, 196,
232, 294, 299, 301, 328, 342, 386

kafe, 147
kalkan, 188, 192, 302
karate, 290, 294, 295, 306
Kâsânî, 297, 305, 323, 325, 330, 334
kefalet, 41, 45, 46, 47, 48, 49, 50
kefil, 45, 46, 47, 48, 49
kelâm, 130
kılıç, 149, 192, 221, 225, 226, 228, 229,
287, 299, 302, 361
kıraathane, 147
kickboks, 290, 294, 295
Konya, 2, v, vii, viii, xvii, 21, 22, 31, 35, 50,
145, 225, 226, 227, 229, 230, 235, 316,
397
Kostantiniye, 366, 368
koşu, 315, 317, 319, 320, 322, 324, 339,
342
koşuculuk, 137
Kubelik, 358, 365, 367
Kudûrî, 322, 324, 328, 334, 344, 351
kulüp, 329
kumar, 90, 139, 141, 142, 164, 183, 184,
289, 310, 311, 324, 327, 328, 330, 337,
339, 340, 341, 344, 345, 347, 350, 399

L

lâbut, 317
lağv, 130
lehv, 130, 133, 134, 214, 215, 217, 218,
220, 222, 223
lugaz, 171, 172, 173, 177, 178

M

macera, 356, 359, 362, 370
mahremiyet, 327
Malikî, 90
maraton, 226
Maslow, 70, 393
Mâtürîdî, 129, 130, 134, 136, 143
Medine, 55, 57, 74, 97, 99, 102, 103, 104,
105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 113,
114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121,
122, 123, 150, 152, 162, 164, 186, 198,
199, 200, 201, 208, 219, 315, 320, 329,
333

Mekke, 55, 64, 75, 82, 97, 99, 100, 102, 103, 104, 105, 106, 108, 110, 111, 112, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 121, 122, 123, 124, 126, 150, 156, 162, 165, 177, 179, 196, 203, 209, 292, 296, 302, 306, 315, 320, 324, 333
mekruh, 294, 295, 329
Mekteb-i Mülkiyye, 388, 389
melâhin, 171, 172, 177
Mescid-i Haram, 78
mezhep, 87, 89, 91, 93, 94, 312, 318
Mısır, 56, 57, 78, 83, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 109, 110, 111, 112, 113, 124, 125, 126, 137, 143, 150, 166, 195, 197, 199, 203, 209, 210, 215, 216, 223, 291, 299, 306, 314, 319, 335, 342, 351
mızrak, 188, 230, 231, 300, 301, 302, 316, 317, 321, 322, 324
mîrî, 101
muammâ, 171, 172, 173, 177
mubah, 162, 164, 189, 297, 318, 319, 320, 324, 325, 326, 328, 329, 331, 340, 341, 345
Muhassab, 315
Murad Hüdavendigâr, 316
mûsikî, 181, 190, 191, 192, 193, 213, 310
mücavir, 110, 121, 122
müslüman, vii, ix, xi, xvii, xviii, 21, 43, 44, 47, 61, 85, 86, 87, 90, 92, 93, 94, 97, 98, 123, 135, 137, 142, 149, 151, 156, 163, 164, 182, 185, 199, 286, 298, 315, 318, 319, 325, 339, 346, 350, 378, 383, 398, 399
müstehap, 302, 340
müzik, 131, 141, 181, 182, 184, 185, 189, 190, 192

O

ok atma, ix, 162, 225, 228, 288, 319, 321, 324, 341, 348
olimpiyat, xviii, 226, 311, 339
Olimpiyat Komitesi, 311, 335
Orhan Gazi, 316
Osmanlı Arşivi, 98, 99, 102, 112, 124, 125
Osmanlılar, 97, 98, 99, 101, 104

oyun, 21, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 145, 146, 147, 148, 160, 161, 164, 169, 170, 171, 177, 178, 181, 188, 189, 202, 213, 215, 217, 218, 219, 220, 222, 231, 286, 298, 300, 301, 308, 309, 310, 311, 317, 318, 320, 322, 324, 325, 326, 332, 341, 364, 369, 370, 391, 398

P

padîşah, 99, 316, 317, 369
pankreas güreşi, 290, 296
pehlivan, 225, 229
peygamber, 6, 44, 46, 48, 49, 50, 51, 55, 57, 61, 64, 71, 99, 109, 119, 124, 133, 134, 135, 137, 138, 140, 142, 149, 150, 151, 152, 154, 155, 156, 158, 159, 160, 161, 162, 164, 166, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 179, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 203, 205, 208, 209, 285, 288, 297, 298, 301, 302, 303, 315, 319, 323, 331, 335, 337, 339, 341, 345, 376, 377, 378, 381, 398
Pikaresk, 366
profesyonel, ix, 129, 139, 141, 208, 292, 293, 304, 308, 309, 312, 313, 314, 315, 318, 327, 328, 331, 332, 334, 337, 339, 340, 342, 344, 347, 348, 399

R

rekreasyon, 331
remy, 398
rüya, 361, 367

S

sadaka, 55, 100, 101, 122, 124, 197, 341
sahabi, 48, 71, 151
satranç, 170, 214, 311, 320, 345, 346, 351, 364
savunma, 286, 287, 288, 290, 291, 294, 295, 296, 299, 302, 303, 304, 312, 317, 338, 343, 347
Selahattin Eyyubî, 315

Selçuklu, vii, 145, 191, 225, 227, 229, 230,
 231, 232, 233, 234, 297, 316
 seriyye, 150
 sevgi, 55, 70, 71, 72, 73, 76, 82, 206, 377,
 379
 siyer, 151, 154, 166, 203, 380
 sözleşme, 45, 312, 313
 spor, vii, viii, ix, xviii, 21, 131, 137, 139, 141,
 146, 147, 150, 162, 203, 204, 205, 206,
 208, 209, 225, 226, 227, 228, 230, 231,
 232, 233, 285, 286, 287, 288, 289, 291,
 293, 295, 296, 297, 299, 301, 302, 304,
 307, 308, 309, 311, 312, 313, 314, 316,
 318, 320, 321, 323, 324, 326, 327, 328,
 329, 331, 332, 334, 337, 338, 339, 340,
 341, 342, 344, 346, 347, 348, 349, 350,
 397, 398, 399
 sporculuk, 331, 347
 strateji, 170, 345
 surre, 97, 98, 99, 100, 103, 125

Ş

Şeyhülharem, 104, 108, 109, 113, 114,
 118, 126
 şûrâ, 55

T

taassup, 88
 Tahir b. Aşûr, 63
 taklit, 89, 182, 217, 220, 370, 391, 394
 takva, 44, 55, 68, 72, 81, 88

tardiyye, 398
 tasavvuf, 130, 308
 teknoloji, 162, 357
 tekvando, 295
 tomak, 317
 top, 55, 77, 219, 222, 225, 228, 229, 230,
 248, 314, 316, 317, 339, 347
 transfer, 262, 279
Türkiye Futbol Federasyonu, 312, 313,
 335

V

Venedik, 365
 vücut, 294, 299, 310, 337, 342, 346, 366

Y

Yahudi, 56, 384
 Yusuf el Kardavi, 340
 yürüyüş, 161, 341, 347
 yüzme, vii, ix, 150, 151, 156, 157, 158, 161,
 162, 163, 164, 315, 320, 322, 339, 341,
 342, 343, 347, 398

Z

zekâ oyunu, 169, 170, 171, 172, 173, 174,
 177, 345, 398
 zekât, 21, 48, 49, 55, 56, 90, 135, 136, 377,
 378, 380, 382, 384
 Zührî, 154, 160